

Grenzeloos Gastvrij Agenda Vrijtijdseconomie 2025-2030 Gemeente Vaals

Welkom in gemeente Vaals

Het drielandpunt, het prachtige heuvellandschap, het goede leven en het bijzondere verleden: dat is de gemeente Vaals.

Jaarlijks weten veel bezoekers onze gemeente te vinden voor een dagje uit, een weekje weg of om te winkelen. Samen met de inwoners van de gemeente Vaals maken zij gebruik van de recreatiemogelijkheden in het gebied zoals de fiets- en wandelpaden, attracties en de evenementen. Bezoekers zorgen voor werkgelegenheid en het behoud van dagelijkse voorzieningen, zoals supermarkten en bakkerijen. Maar het grote aantal bezoekers brengt ook uitdagingen met zich mee. Op sommige dagen zijn er veel mensen onderweg op de wegen en in de natuur. Om de pracht van ons gebied te behouden, is het belangrijk om een goede balans te vinden tussen rust en reuring, zodat inwoners en bezoekers blijven genieten van al het moois wat hier te beleven valt. Er is werk aan de winkel, om ervoor te zorgen dat de invloed van de vrijetijdseconomie op de leefbaarheid positief is en blijft.

Wat is de vrijetijdseconomie?

De vrijetijdseconomie is belangrijk voor de gemeente Vaals. Als motor van de economie levert de vrijetijdseconomie een grote bijdrage aan de werkgelegenheid

De vrijetijdseconomie is een verzamelnaam voor toeristische en vrijetijdsactiviteiten. Onder de vrijetijdseconomie vallen overnachtingen (bijvoorbeeld in een hotel of op een camping) en activiteiten zoals wandelen, een museum of attractie bezoeken, uit eten gaan of winkelen voor het plezier. Vaak zijn dit dingen die je doet als je op vakantie bent. Maar dat hoeft niet. Het overgrote deel van de mensen die deze activiteiten ondernemen, doen dit gewoon in het gebied waar ze wonen.

De vrijetijdseconomie is dus voor bezoekers én inwoners belangrijk. Daarom spreken we in deze agenda van vrijetijdseconomie in plaats van "toerismesector".

Om dit te bereiken, hebben inwoners, ondernemers, stichtingen en de gemeente Vaals samen deze agenda vrijetijdseconomie 2025 – 2030 opgesteld. In dit stuk wordt de visie op de vrijetijdseconomie toegelicht, waarna het uitvoeringsprogramma aangeeft met welke acties we de komende jaren de vrijetijdseconomie in de gemeente Vaals gaan stimuleren. Daarbij worden vijf uitgangspunten gehanteerd om in de toekomst scherpere keuzes te maken. De acties in het hoofdstuk "aan de slag" geven aan waar we werk van willen maken. Hoe we dat willen bereiken, vind je in het hoofdstuk daarna. Met deze agenda gaan we de komende jaren aan de slag, zodat inwoners, ondernemers en bezoekers zich thuis (blijven) voelen in de gemeente Vaals.

Voor wie is de vrijetijdseconomie in Vaals?

Eigen inwoners: inwoners van de gemeente Vaals die van het vrijetijdsaanbod en het landschap genieten. Verbliffsbezoekers: bezoeker die minstens één nacht in de gemeente Vaals in een verblijfsaccommodatie slaapt.

Koopbezoeker: eendaagse bezoeker die specifiek naar het centrum van Vaals komt om er te winkelen/boodschappen te doen.

Dagbezoeker: ééndaagse bezoeker die naar de gemeente Vaals komt voor een dagje uit.

Trends vrijetijdseconomie

De vrijetijdseconomie verandert. Wat wordt er in de toekomst belangrijk? Een aantal relevante trends zijn:

Kwaliteit boven kwantiteit:

Wereldwijd en landelijk hebben steeds meer mensen tijd en geld om te reizen en te recreëren. Het aantal toeristen is in 2023 landelijk met 30% gestegen ten opzichte van 2022 (NBTC, 2023). Dit merken we ook in populaire gebieden zoals het Heuvelland. De toegenomen drukte heeft invloed op de leefbaarheid. Meer toeristen of recreanten aantrekken is dan ook niet het doel. Wel het verbeteren van de kwaliteit van het aanbod, om zo toeristen die bijdragen aan de leefbaarheid van een gebied aan te trekken. Om de leefbaarheid te behouden, zetten we niet in op het aantrekken van meer bezoekers, maar op het aantrekken van bezoekers die op een positieve manier bijdragen aan het gebied.

Duurzaamheid is een randvoorwaarde

De vrijetijdseconomie heeft net als alle sectoren te maken met klimaatverandering en vervuiling. Daarom is het belangrijk dat de sector net als andere sectoren bijdraagt aan het oplossen hiervan.

Steeds meer fietsers

Het fietstoerisme wordt steeds populairder (Wielersportmonitor 2023, NTFU). Door de populariteit van de e-bike is het Heuvelland steeds geliefder en ook stappen steeds meer mensen op de mountainbike. Daarnaast is er een nieuwe discipline in het fietsen die alsmat populairder wordt: het gravelen. Gravelen is het fietsen op een racefiets (gravelbike) met aangepaste banden die geschikt zijn voor onverharde wegen. Binnen onze regio worden in Aken en Valkenburg al gravelwedstrijden gereden. Onder amateurs groeit de populariteit ook omdat dit een nieuwe manier is om op een relatief comfortabele wijze te genieten van de offroad wegen in ons landschap.

Vitalisering vakantieparken

Het is voor bestaande vakantieparken anno 2024 steeds moeilijker om rendabel te blijven. De concurrentie is toegenomen en verblijfsgasten verwachten steeds meer luxe. Wanneer een park niet meer rendabel is, ligt verloedering en oneigenlijk gebruik op de loer, met alle gevolgen voor de kwaliteit van het toeristisch aanbod en de veiligheid van de omgeving van dien. Het is daardoor extra belangrijk om bestaande parken de mogelijkheid te geven te vitaliseren.

Inwoners en ondernemers aan het woord

Deze agenda is samen met inwoners, ondernemers, stichtingen en andere belanghebbenden zoals grondeigenaren tot stand gekomen. Zij hebben hun inbreng geleverd via een enquête, twee bijeenkomsten en vele gesprekken. Hieruit bleek onder andere dat zij op het onderwerp vrijetijdseconomie de gemeentelijke betrokkenheid misten. Hun inbreng is zoveel mogelijk verwerkt in dit stuk inwoners en ondernemers lieten grote interesse zien in het thema. Het merendeel gaf aan toerisme in de gemeente te ondersteunen en geen of weinig last te hebben van bezoekers. Wanneer deelnemers last ervoeren, was dit vooral door verkeersdrukte. Daarnaast gaven deelnemers van de participatiebijeenkomsten aan dat zij op het onderwerp vrijetijdseconomie de betrokkenheid van de gemeente missen en graag samen aan de slag willen gaan.

1. Stip op de horizon

Om deze agenda tot een succesvolle uitvoering te laten komen is het belangrijk om een stip aan de horizon te hebben. Daarom wordt hieronder een concrete doelstelling benoemd voor zowel inwoners, bezoekers en ondernemers.

In 2030 is Gemeente Vaals een plek waar inwoners en bezoekers samen: Genieten van het prachtige vijfsterrenlandschap dat mede door de vrijetijdseconomie steeds mooier en sterker wordt; Fijn verblijven in Vaals, Vijlen en Lemiers die door de aanwezige voorzieningen en evenementen bruisen van leven; Verhalen ontdekken en zo de bijzondere geschiedenis van de gemeente Vaals ervaren; Profiteren van de voordelen van een sterke vrijetijdseconomie, zoals een fijne en veilige openbare ruimte, een goede verkeersafwikkeling en volop werkgelegenheid.

In 2030 is de Gemeente Vaals een plek waar ondernemers: Kansen hebben om te groeien en hun bedrijf te ontwikkelen waarmee ze de kernkwaliteiten van de gemeente Vaals versterken; Duurzaamheid en het behoud van het landschap hoog in het vaandel hebben staan en hier met hun bedrijf aan bijdragen; Samen de schouders eronder zetten om nieuwe initiatieven en evenementen werkelijkheid te maken rondom de grensligging, de cultuurhistorie en het (cultuur) landschap.

Hoe past dit toekomstbeeld binnen bestaande visies?

Het toekomstbeeld dat hierboven wordt geschetst, komt niet uit het niets. Het is sterk verbonden met de strategische koers van de gemeente Vaals

Strategische koers gemeente Vaals

De stip op de horizon komt onder andere voort uit de strategische visie Vaals Verbindt, waarin onder andere wordt opgeroepen tot het ontwikkelen van een cultureel en recreatief programma dat de geschiedenis op een kleurrijke en originele manier voortzet. Binnen de strategische koers die op basis van de visie is geschreven, past de stip op de horizon voor de vrijetijdseconomie in het pad 'aantrekkelijk verblijven in stad in land', waarin de focus ligt op vrijetijd en landschap. Daarnaast draagt het beeld ook bij aan het pad 'samen goed wonen en leven', door de focus op het behouden en versterken van de leefbaarheid in onze gemeente. En met het toekomstbeeld voor ondernemers draagt het bij aan het pad 'passend ondernemerschap'. Met een bijdrage aan drie paden van de strategische koers is het duidelijk dat de vrijetijdseconomie belangrijk is voor Vaals en een grote kans biedt om op meerdere strategische paden stappen te zetten.

Het toekomstbeeld is ook stevig verbonden met de visie op vrijetijdseconomie van de hele regio Zuid-Limburg. In 2020 heeft de gemeenteraad van Vaals de overkoepelende Visie Vrijetijdseconomie: Bestemming Zuid-Limburg 2030 vastgesteld. Deze visie is door alle 16 gemeenten in Zuid-Limburg vastgesteld. De visie beschrijft een gezamenlijk toekomstbeeld, namelijk: In 2030 is Zuid-Limburg een toekomstbestendige bestemming, waar:

- Toerisme blijft bijdragen aan duurzame economische structuurversterking van de regio;
- Kwalitatieve groei belangrijker is dan kwantitatieve groei;
- Landschappelijke en stedelijke kwaliteiten elkaar versterken;
- De vrijetijdseconomie helpt om natuur en landschap te ontwikkelen;
- Inwoners én gasten heel Zuid-Limburg kunnen beleven.

Het toekomstbeeld van Vaals is een doorvertaling van de strategische koers en de regionale visie, met extra aandacht voor datgene dat voor de gemeente Vaals van extra belang is: aandacht voor alle kernen in de gemeente, groeikansen voor ondernemers en een oog voor de bijzondere cultuurgeschiedenis.

Bocage en Cittaslow

Ook zijn andere visies waar de gemeente zich aan heeft verbonden meegenomen in dit toekomstbeeld. Zo sluit het toekomstbeeld naadloos aan op pijler "Gastvrij landschap" in de visie van het Bocageland-schap. Binnen het Bocageland-schap – een grensoverschrijdend landschapspark in de Voerstreek, het Land van Herve en het Heuvelland – streven gemeenten naar een landschap waarin een duurzaam evenwicht tussen het toeristisch-recreatief gebruik van het landschap en de leefbaarheid van de lokale inwoners centraal staat. En het toekomstbeeld past perfect bij het Cittaslow gedachtegoed, waarin de kwaliteit van leven en van het landschap centraal staan

2. Uitgangspunten

2.1 De vrijetijdseconomie staat in dienst van de leefbaarheid

De positieve effecten van de vrijetijdseconomie zorgen ervoor dat inwoners en ondernemers fijn in de gemeente Vaals kunnen wonen en ondernemen.

Negatieve effecten, zoals drukte, zorgen juist voor afname van de leefbaarheid. Het doel is om positieve effecten te versterken en negatieve effecten zo veel mogelijk te voorkomen of aan te pakken. Zo worden de lasten en de lusten van de vrijetijdseconomie zo eerlijk mogelijk verdeeld. Concreet betekent dit bijvoorbeeld inzet op bezoekersspreiding en het tegengaan van verkeersdrukte.

2.2 We zetten in op het aantrekken van kwaliteitsbezoekers

Kwaliteitsbezoekers zijn gasten die speciaal komen om te genieten van wat deze plek bijzonder maakt. Ze zijn daarbij vooral geïnteresseerd in het verhaal achter de plek en willen dit beleven. Tijdens hun bezoek gaan ze met respect om met de omgeving. Kwaliteitsbezoekers dragen bij aan de lokale gemeenschap. Dit kan zowel financieel maar ook door het deelnemen aan initiatieven die bijdragen aan leefbaarheid. Daarom zijn kwaliteitsbezoekers niet per se mensen met een grote beurs. Bezoekers kunnen ook bijdragen door bijvoorbeeld vrijwilligerswerk te doen, door een gezellig praatje te maken met inwoners en door respectvol om te gaan met het landschap. In één zin zijn

Kwaliteitsbezoekers: Bezoekers die naar de gemeente Vaals komen om de verhalen en kernkwaliteiten te beleven, hierbij weinig hinder veroorzaken en bijdragen aan de lokale gemeenschap.

We willen als inwoners, ondernemers, stichtingen en gemeente meer van deze kwaliteitsbezoekers aantrekken. Omdat ze een positief effect hebben om de leefbaarheid.

Kwaliteitsbezoekers komen naar een gebied dat bijzonder is en dit uitdraagt. Onze kernkwaliteiten zijn met name:

- Landschap en stilte
- Onze cultuurhistorie
- De grensligging
- De hoge levenskwaliteit
- De vele wandel- en fietspaden

Door in te zetten op deze kernkwaliteiten, en deze door middel van verhalen beleefbaar te maken, kunnen we meer kwaliteitsbezoekers aantrekken. De toeristische doelgroepen die het best passen bij de kernkwaliteiten van Vaals met name avontuurzoekers, inzichtzoekers en verbindingszoekers. Avontuurzoekers komen om ons unieke landschap te ontdekken via bijvoorbeeld bijzondere wandeltochten (denk aan de Dutch Mountain Trail). Inzichtzoekers komen om meer te leren over de cultuurhistorie die de gemeente Vaals speciaal maakt. En verbindingszoekers komen om van de levenskwaliteit te genieten, met inwoners in contact te komen en zich onder te dompelen in de lokale cultuur. Bij het aantrekken van nieuwe doelgroepen ligt de focus met name op deze drie.

Kwaliteitsbezoekers die in de gemeente Vaals overnachten vinden kwalitatief hoogwaardige verblijfsaccommodaties erg belangrijk. Daarom is de verbetering van overnachtingslocaties, ongeacht van de soort (van hotel tot camping) ook een prioriteit.

Wanneer de gemeente Vaals meer kwaliteitsbezoekers aantrekt, betekent dat niet dat andere bezoekers geweerd worden. Dat kan ook niet, want de grenzen zijn open en wij willen gastvrij zijn voor iedereen. Door het aanbod in onze gemeente meer toe te spitsen op kwaliteitsbezoekers, worden vooral bezoekers

aangetrokken die positief bijdragen aan het gebied. En dat er zo minder aanbod komt voor andere soorten bezoekers. Draagkracht van het gebied speelt hierbij een belangrijke rol. Concreet betekent dit aansturing op nieuwe initiatieven die passen bij de kernkwaliteiten en het schaalniveau dat onze gemeente aankan. Deze agenda zet dus niet in op het aantrekken van méér (dag)bezoekers.

2.3 De vrijetijdseconomie draagt bij aan het landschap

De vrijetijdseconomie profiteert van de schoonheid van het landschap. En speelt een belangrijke rol in hoe het landschap eruitziet. Daarom heeft de vrijetijdseconomie ook een belangrijke rol in het behouden en versterken van het landschap. Water en bodem zijn de basis en dienen versterkt te worden tijdens het (door)ontwikkelen van overnachtingsplekken of activiteiten in het buitengebied. Voor water ligt er een opgave op het gebied van waterkwaliteit, maar zeker ook op het gebied van kwantiteit. Er ligt een gezamenlijke opgave om water meer en beter op te vangen en zo extremen (droogte en overstromingen) te voorkomen. Ook voor biodiversiteit liggen er kansen. Voorbeelden hiervan zijn het aanleggen van graften op hellingen en het terugbrengen van plantensoorten die van oorsprong in een gebied voorkomen. Juist de verscheidenheid aan graslanden, graften, akkers, holle wegen, hoogstamboomgaarden, heggen en cultuurhistorische elementen maken het Zuid-Limburgse landschap uniek.

Voor iedere nieuwe ontwikkeling in de vrijetijdseconomie dient dan ook te worden onderzocht en aangetoond hoe deze ontwikkeling bijdraagt aan het landschap. Zo blijft het vijfsterrenlandschap behouden

2.4 Vitalisering van bestaande verblijfsaccommodaties staat voorop

De gemeente Vaals heeft een groot aantal verblijfsaccommodaties. Veel ondernemers van deze verblijfsaccommodaties spannen zich in om onderscheidend te zijn en te blijven. Maar het komt ook voor dat ondernemers niet of te laat inzien dat hun accommodatie verouderd en minder gasten aantrekt. Accommodaties die toch doorgaan worden dan steeds minder bezocht en verloederen soms.

Dit heeft grote invloed op de leefbaarheid: accommodaties zien er slecht uit en trekken bezoekers aan die eerder voor de goedkope aanbidding dan voor de plek komen en hierdoor soms met minder respect omgaan met de omgeving (denk bijvoorbeeld aan feestende jongeren). In het uiterste geval verandert een accommodatie in een plek waar criminaliteit vrije baan heeft of waar arbeidsmigranten in slechte omstandigheden worden gehuisvest. Om de kwaliteit te bewaken ligt de focus op vitalisering.

Concreet betekent dit dat de gemeente, ondernemers die hun huidige verblijfsaccommodaties willen ontwikkelen, zo goed mogelijk ondersteunt en waar mogelijk tegemoet komt. Om ontwikkelingen in goede banen te leiden, wordt een toetsingskader gehanteerd. Dit wordt later in de agenda bij het onderdeel 'toekomstbestendige overnachtingsplekken' nader toegelicht.

Zelfstandige recreatiewoningen blijft de gemeente toestaan in monumentale en karakteristieke gebouwen. Daardoor blijft ons erfgoed (soms letterlijk) overeind en wordt voorkomen dat schaarse woonruimte wordt opgeofferd voor overnachtingsplekken. Aangezien ondernemers van huidige verblijfsaccommodaties soms ervoor kiezen om te stoppen met hun bedrijf, ontstaat er ook regelmatig (nieuwe) ruimte op te markt. Deze ruimte kan ook met behulp van het toetsingskader worden ingevuld.

2.5 We zetten samen de schouders eronder

Samenwerken om de gestelde doelen op te pakken is een voorwaarde voor succes. De vrijetijdseconomie raakt iedereen in de gemeente Vaals. Pas als inwoners, ondernemers, belangenverenigingen en de overheid zich samen inzetten om een sterke vrijetijdseconomie te creëren die in dienst staat van de leefbaarheid, kunnen we successen boeken. We zetten samen de schouders eronder om de doelen in deze agenda te bereiken. Met Community Processing kan de gemeente Vaals samen met haar inwoners en ondernemers de doelen in deze agenda bereiken.

3. Van visie naar uitvoering: Aan de slag!

Om resultaten te bereiken is een concreet uitvoeringsplan cruciaal. Visie zonder uitvoering is immers tijdverspilling. Hieronder wordt de uitvoering opgesplitst in vier centrale thema's. Het eerste thema "versterken waar we goed in zijn" richt zich op het benutten van onze kernkwaliteiten.

Het tweede thema, "toekomstbestendige overnachtingsplekken" richt zich op accommodaties en biedt onder andere het toetsingskader voor verblijfsaccommodaties. Het derde thema gaat over het bewaken van de leefbaarheid in onze gemeente. Het vierde en laatste thema is gericht op profilering en branding.

3.1 Versterken waar we goed in zijn

Dit onderdeel richt zich op datgene wat wij kunnen doen om onze kernkwaliteiten te versterken. Deze kernkwaliteiten zijn een belangrijk onderdeel van onze identiteit. Daarom willen wij deze nog meer tot uiting laten komen en beleefbaar maken. Alle acties hieronder dragen bij aan de authenticiteit van onze gemeente. Wij zijn trots op onze gemeente en laten dat graag zien.

Kernkwaliteit landschap en stilte

1. Beschermen van landschap en stilte

Het vijfsterrenlandschap is één van de belangrijkste redenen waarom inwoners en bezoekers graag in de gemeente Vaals recreëren. Ons landschap kenmerkt zich in twee typen landschap. Enerzijds is er het cultuurlandschap met een uitzonderlijke erfgoedwaarde. Dit kenmerkt zich door de open heuvels met haar kenmerkende graften en coulissenstructuur. Anderzijds is er het natuurlandschap, met name het Vijlenerbos. Beide landschapstypen vergen een eigen aanpak maar zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bovendien hebben sommige van deze gebieden ook de status van stiltegebied. Stilte is een belangrijk aspect dat bijdraagt aan de beleving en waarde van het landschap. Om het landschap te beschermen, gaan we het volgende doen.

Recreatie in het Vijlenerbos in balans brengen met de natuur: het Vijlenerbos is een waardevol natuurgebied en wordt als een van onze grote trekpleisters druk bezocht. Dit heeft niet alleen gevolgen voor de natuur maar ook voor de natuurbeleving. Om natuur en recreatie in het Vijlenerbos beter met elkaar in balans te brengen, gaat de gemeente in gesprek met Staatsbosbeheer om te onderzoeken of recreatiezonering kan bijdragen aan de balans tussen natuur en recreatie in het Vijlenerbos. Recreatiezonering is het leiden van bezoekersstromen op een manier waar de natuur en de recreant beiden baat bij hebben. Met recreatiezonering worden sommige plekken in het bos écht rustig. Op deze plekken komen weinig tot geen recreanten en staat de natuur voorop. Op andere plekken komt er juist meer ruimte voor recreatie en voor beleving van de natuur. Door slim te zoneren, worden de natuurwaarden beschermd en kunnen recreanten toch blijven genieten van het bos. De eerste stap hiervoor is een bezoekersonderzoek dat Staatsbosbeheer in samenwerking met de gemeente gaat uitvoeren. Onder andere aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek kunnen de kansen voor recreatiezonering samen onderzocht worden.

Aanpak landschapselementen: met de al ingezette aanpak landschapselementen zet de gemeente verdere stappen om het elementen zoals graften en houtwallen in het landschap te beschermen en waar mogelijk te vermeerderen. Deze kunnen waar wenselijk ook van een beschermde status worden voorzien in het Omgevingsplan.

Invloeden van buitenaf: Ook buiten onze gemeentegrenzen vinden activiteiten plaats die direct invloed kunnen hebben op de beleving van stilte. Deze worden gemonitord en waar nodig treden wij op om de belangen van stilte te beschermen. Voorbeelden hiervan zijn ontwikkeling van Maastricht-Aachen Airport en gemotoriseerde toertochten.

Actie

- **Met Staatsbosbeheer in gesprek gaan voor mogelijke zonering van het Vijlenerbos (scheiden van recreatief gebruik en ruimte voor rust en natuur)**
- **Nader uitwerken aanpak landschapselementen**

2. Landschap en stilte beleefbaar maken

Ons landschap is ons kroonjuweel. Dit beschermen we, zodat we er ook van kunnen genieten. Een analyse van het bestaande aanbod van bankjes en borden in het landschap is een goed startpunt. Samen met inwoners kan worden gekeken welke bankjes en borden behouden en/of verbeterd moeten worden. Met initiatiefnemers die bijzondere routes ontwikkelen waarbij een landschapsthema centraal staat, zoals de al uitgezette Route des Vins zorgen we ervoor dat ons landschap op een bijzondere manier beleefd kan worden. Middels deze themaroutes kunnen ook de onzichtbare elementen van ons landschap worden verteld. Een voorbeeld hiervan is 'de reis van de druppel'. Dit gaat over de uitdagingen die de regio heeft op het gebied van waterveiligheid maar ook waterkwaliteit. Ook wandel- en fietsevenementen waarbij rust en bezinning centraal staan passen goed in de gemeente Vaals. Een voorbeeld hiervan is een stilteroute waarmee bezoekers met verschillende elementen zoals een gedicht of ligbank bewust worden van de waarde van stilte en bezinning. In deze gebieden zetten we sterk in op beleving van stilte en rust en respecteren het stand-still principe voor stiltegebieden. Initiatiefnemers die hierop in willen springen worden zo goed mogelijk gefaciliteerd. Ook zet de gemeente Vaals in op het realiseren van landschappelijke verbindingzones. Dit zorgt voor een goede overgang tussen kernen en buitengebied. Daarnaast kan ook de overgang naar een stiltegebied landschappelijk zichtbaar worden gemaakt. Dit zorgt voor een bewuste beleving van stilte.

Actie

- **Analyse welke bankjes en borden vervangen/verwijderd moeten worden**
- **Faciliteren initiatieven die landschap beleefbaar maken, zoals themaroutes en evenementen.**

3. Opzetten van een landschapsfonds

Een landschapsfonds is een waardevol instrument waarmee het landschap kan worden versterkt. Met geld uit dit fonds kunnen projecten worden gefinancierd die bijdragen aan het landschap: het aanzicht, de biodiversiteit en de water- en bodemopgaven. Hierbij moet worden gedacht aan het langer vasthouden en beter infiltreren van water en het verhogen van de bodemkwaliteit ter plaatse. Omdat deze nieuwe

landschapselementen ook onderhouden moeten worden, gaat de gemeente onderzoeken of agrariërs hier een rol in kunnen spelen. Bij voorkeur zet de gemeente het landschapsfonds regionaal op, omdat het landschap niet ophoudt bij de gemeentegrens. Samen met het parkbureau Bocageland gaan wij onder andere onderzoeken hoe bestaande droogdalen landschappelijk kunnen worden opgewaardeerd. Om het landschapsfonds toekomstbestendig te houden, gaat de gemeente onderzoeken welke financieringsbronnen er zijn om dit fonds te vullen. Voor verblijfsbezoekers kan dit worden gefinancierd vanuit de toeristenbelasting. Daarnaast kan worden gedacht aan een landschapsvignet. Dit vignet kunnen bezoekers en inwoners kopen om vrijwillig bij te dragen aan behoud van het landschap. Op deze manier kan iedereen een bijdrage leveren aan het vijfsterrenlandschap.

Actie

- **Opstellen landschapsfonds in regionaal verband**
- **Met agrariërs in gesprek gaan voor mogelijke rol bij onderhoud en beheer van landschapselementen**
- **Onderzoek naar financieringsbronnen landschapsfonds**

Kernkwaliteit cultuurhistorie

4. Verborgen verhalen vertellen

De gemeente Vaals zit vol verborgen verhalen die het vertellen waard zijn. Vooral rond thema's zoals textiel, smokkelen en bezinning is veel te ontdekken. We gaan als ondernemers, verenigingen, stichtingen, inwoners en gemeente deze verhalen vertellen en beleefbaar maken. We gaan projecten opzetten waarmee we de kernen voor bezoekers de aantrekkingskracht van een (openlucht)museum geven, met innovatieve manieren waarbij we gebruik maken van de huidige digitale mogelijkheden. De archeologische speerpunten zijn hiervan al een goed voorbeeld. Daarnaast zetten we in op evenementen die op een bruisende manier de geschiedenis tot leven wekken. Hierbij spelen ondernemers een belangrijke rol om met ideeën te komen, waarmee ze ook hun eigen bedrijf kunnen versterken.

Actie

- **(Meer) storytelling inzetten voor beleefbaar maken van onze kernen**

5. Monumentale en karakteristieke panden beleefbaar maken en behouden

Monumentale panden vertellen het verhaal van de gemeente Vaals. Met het beleid dat zelfstandige recreatiewoningen alleen toestaat in monumentale gebouwen stimuleert de gemeente al het behoud van een deel van de monumenten. Daarnaast wil de gemeente in gesprek gaan met eigenaren van monumentale en karakteristieke panden. De gemeente daagt de eigenaren uit om het verhaal van de panden beleefbaar te maken en de verborgen verhalen te vertellen. Daarnaast is met name de kern Vaals rijk aan mooie, karakteristieke gevels. Deze zijn een herinnering aan de bloeitijd van Vaals. De gevels zijn alleen niet allemaal in even goede staat. De gemeenteraad heeft naar aanleiding van het plan van Michel Huisman in 2023 de opdracht gegeven tot het onderzoeken van de haalbaarheid van een gevelfonds. Met zo'n gevelfonds kunnen eigenaren van de gevelpanden financiële hulp krijgen om de gevels op te knappen. Op die manier wordt de beleving van de kern Vaals versterkt. Het doel van het gevelfonds is om de schoonheid van het oorspronkelijke pand weer in ere te herstellen, bijvoorbeeld wanneer dit door verval of door het toevoegen van elementen zoals een moderne etalage is verstoord. Daarnaast dragen kwalitatief hoogwaardige gevels bij aan sfeer en gezelligheid in het kernwinkelgebied. Dit maakt het voor de bezoeker aantrekkelijk om plaats te nemen op een van onze terrasjes.

Actie

- **In gesprek gaan met eigenaren monumenten voor beleefbaar maken van panden.**
- **Haalbaarheidsonderzoek gevelfonds voor kern Vaals**

Kernkwaliteit grensligging

6. Drielandenpunt opwaarderen

Het fysieke punt waarop onze grenzen zichtbaar zijn, is het Drielandenpunt (DLP). Hier komen jaarlijks vele bezoekers op af. Het DLP is landelijk en internationaal bekend en een unieke plek waar we trots op mogen zijn. Maar de ontwikkeling van het DLP staat ook al jaren stil, de banken en borden op het DLP zijn verouderd en er is weinig mogelijkheid voor interactie. Uit het belevingsonderzoek 'Zuid-Limburgse Heuveltoppen' (opdrachtgever is Visit Zuid-Limburg, 2025) blijkt dat bezoekers vooral betere informatievoorziening over de geschiedenis en cultuur van de locatie wensen, en een grotere zintuiglijke beleving, bijvoorbeeld door middel van kunst en geluidselementen die natuurlijke en culturele aspecten versterken. Naar aanleiding van het advies onderzoeken we de mogelijkheden om de belevingswaarde van het DLP te verhogen, bijvoorbeeld via investeringen in informatievoorziening en storytelling. We werken daarbij samen met alle stakeholders: grondeigenaren, ondernemers, bezoekers en overheden binnen- en over de landsgrenzen. Waar mogelijk vragen we samen met deze stakeholders (Europese) subsidies aan.

Een aspect waar meer aandacht aan kan worden gegeven is het bestaande aanbod over de grens. Zo ligt er in Kelmis een prachtig museum (Vieille Montagne) waar het verhaal over Neutraal Moresnet en het Vierlandenpunt op indrukwekkende wijze wordt verteld. En aan de Duitse zijde van het DLP ligt een mountainbiketrail en een klimparcours. Door dit aanbod onder de aandacht te brengen kunnen we elkaar als Euregio partners onderling versterken en zorgen voor een evenwichtige spreiding van bezoekers.

Actie

- **Drielandenpunt opwaarderen door middel van investering in beleving, informatievoorziening en storytelling Heuveltoppen met behulp van subsidie**

7. Vaals profileren als uniek grensstadje

Vaals is een unicum in Nederland. Alleen in Vaals komen drie grenzen samen. Dat heeft zich niet alleen geuit in een drielandenpunt, maar heeft ook grote impact gehad op het dorp. En beïnvloedt Vaals nog altijd. De ligging van Vaals dichtbij de grens heeft gezorgd voor een bijzondere geschiedenis rondom bezinning, textiel, handel, smokkelen en het oorlogsverleden. Deze verhalen gaan we als inwoners, stichtingen, verenigingen, ondernemers en gemeente beleefbaar maken (zie ook "verborgen verhalen vertellen" onder de kernkwaliteit Cultuurhistorie). Daarnaast gaat Vaals zich door middel van citybranding meer profileren als grensstadje. Op deze manier bieden we bezoekers meer aan om te beleven in de kern Vaals en kunnen we de logische verbinding leggen tussen de kern Vaals en het drielandenpunt. Waardoor meer bezoekers na het drielandenpunt ook een bezoek brengen aan de kern Vaals. Tevens kunnen we bezoekers ook op de hoogte brengen van bezienswaardigheden over de grens zoals de markt in Aubel en de Voerstreek. Deze branding wordt in het vierde onderdeel 'Profilering en branding' nader toegelicht.

Actie

- **Vaals in brandingstraject profileren als grensstadje**

Kernkwaliteit levenskwaliteit

8. Kwaliteit van het centrum van Vaals verbeteren

Het centrum van Vaals is belangrijk voor de hele gemeente. Als winkelhart van de gemeente is het een plek waar ook veel inwoners uit de omliggende kernen hun boodschappen doen. Het centrum trekt veel koopbezoekers. Vooral op dinsdagen en zondagen is het druk, ook met bezoekers uit Aken en de regio. Het is van belang om op piekmomenten de beleefbaarheid en sfeer in het centrum te waarborgen. Tegelijkertijd is er ook veel leegstand in Vaals. Dit stoot met name het winkelende publiek af. Daarom zet de gemeente Vaals de centrumaanpak van het kernwinkelgebied in Vaals door. Hier wordt de centrumanalyse door BRO als basis voor gebruikt.

Deze is met name gefocust op het terugdringen van leegstand en het toevoegen van nieuwe functies. Hierdoor blijft het centrum toekomstbestendig en wordt een verscheidenheid van doelgroepen agetrokken, waardoor winkels uit alle segmenten in Vaals kunnen blijven bestaan. Daarnaast wordt middels vergroening en verlichting van het centrum uitwerking gegeven aan de visie van Michel Huisman.

Actie

- **Uitwerken aanpak kernwinkelgebied voor tegengaan leegstand en vergroten beleving**

9. Vrijtijdssector verduurzamen

Net als elke sector, heeft ook de vrijetijdseconomie de taak om duurzamer en toekomstbestendig te worden. Dit draagt bij aan de levensvatbaarheid van de ondernemingen en aan de leefbaarheid voor inwoners. Ondernemers binnen de vrijetijdseconomie dragen verantwoordelijkheid voor het verduurzamen van hun eigen onderneming. De gemeente faciliteert dit waar mogelijk. De gemeente neemt de vrijetijdssector mee in de ontwikkeling van een aanpak brede duurzaamheid die onderdeel is van de regionale energiestrategie

Actie

- **Verduurzamen vrijetijdssector (in combinatie met regionale energiestrategie)**

10. Cittaslow waarden uitdragen en beleefbaar maken.

Als drager van het Cittaslow keurmerk heeft de gemeente Vaals bezoekers en inwoners iets bijzonders te bieden op het gebied van levenskwaliteit. Het is hier goed leven en vertoeven. Cittaslow ambassadeurs worden uitgedaagd uit om nieuwe ideeën voor het beleefbaar maken van de cittaslow waarden aan te dragen en te realiseren. Voorbeelden van projecten waarmee de levenskwaliteit via Cittaslow beleefbaar wordt gemaakt zijn evenementen rondom streekproducten, stiltewandelingen en voorstellingen van verenigingen waarin de lokale cultuur beleefbaar wordt gemaakt. Een goed voorbeeld van een initiatief uit de gemeenschap dat past bij Cittaslow is de Von Clermont Regiomarkt in Vaals. In Vijlen wordt de

link gelegd met de Blue Zones. De Blue Zones richten zich op een gezonde levensstijl zoals veel bewegen, gezonde voeding en gemeenschapsgevoel.

Actie

- **Cittaslow waarden beleefbaar maken**

Kernkwaliteit wandelen en fietsen

Knooppunten-wandelpadennetwerk uitrollen en slim onderhouden. In de loop van 2025 wordt het knooppunten-wandelnets in heel Zuid-Limburg uitgerold. Met behulp van knooppunten kunnen wandelaars hun eigen routes uitzetten. In dit wandelnets is niet elk bestaand wandelpad in de gemeente opgenomen. Dit zorgt ervoor dat we de stromen wandelaars beter clusteren. En voor een hogere staat van onderhoud kunnen zorgen voor de paden die in het net zijn opgenomen. Het onderhoud van paden is erg belangrijk voor de wandelervaring. Tegelijkertijd hoeft niet elk pad perfect onderhouden te zijn. Een ruiger pad heeft voor met name avontuurzoekers een verhoogde aantrekkingskracht, en deze bezoekers willen we ook naar het gebied trekken. Daarom gaan we bekijken welke paden in het net de prioriteit krijgen voor onderhoud en welke paden minder vaak onderhouden hoeven te worden. Ook kan onderhoud worden gedaan door betrokken inwoners of maatschappelijke partners. Dit scheelt in de kosten en zorgt voor verschillende wandelbelevingen. Om ervoor te zorgen dat wandelaars niet onverhoopt op een weg terecht komen die te ruig is voor hun wandelniveau, gaan we zorgen voor onlinecommunicatie over het niveau van de paden.

Niet alle wandelpaden zijn in het bezit van de gemeente. De gemeente gaat in gesprek met Staatsbosbeheer om de staat van de wandelpaden te bespreken. De recreatiezonering (zoals genoemd in punt 1) kan helpen bij het prioriteren van wandelpaden. De gemeente gaat ook initiatieven van wandelroutes uit de samenleving faciliteren zoals dorpsommetjes en stiltepaden.

11. Ons fietsnetwerk verbeteren

Fietsen wordt steeds populairder als vorm van recreatie. Op de e-bike, de mountainbike, de wielrenfiets en de gravelbike: er zijn voor fietsers veel verschillende mogelijkheden. De gemeente Vaals is aantrekkelijk voor fietsers, maar veel wegen zijn nog niet goed toegerust op fietsverkeer. Een goed voorbeeld hiervan zijn de fietsverbindingen tussen de kernen. Om te voorkomen dat de toename aan fietsers voor gevaarlijke situaties zorgt, en om fietsen als duurzame vorm van mobiliteit en recreatie te stimuleren, is het belangrijk om ons fietsnetwerk te verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door het fietsknooppuntennetwerk uit te breiden. Door bredere fietspaden aan te leggen. Of door van meer wegen een fietsstraat te maken. Hierbij houdt de gemeente aandacht voor de verkeerscirculatie. Met een verbetering van het fietsnetwerk zorgt de gemeente voor spreiding over de gemeente en voor een veiligere fietsomgeving. Stallingen en oplaadpunten voor e-bikes worden ook meegenomen. De gemeente kijkt voor inspiratie naar de verbetering van het fietsnetwerk in Belgisch-Limburg. Een ander aspect waar meer aandacht aan kan worden gegeven is het bestaande aanbod over de grens. Zo zijn er aan de Duitse zijde van het Drielandpunt een mountainbikepark en een klimparcours te vinden. Door dit onder de aandacht te brengen kan de Euregio zichzelf versterken en zorgt dit daarnaast voor spreiding van bezoekers.

12. Grensverbindingen

In de regio liggen verschillende langeafstandsfiets- en wandelroutes, zoals de Vierlanden Vennbahn en de Dutch Mountain Trail. Deze routes zijn niet altijd goed verbonden over de grens. De gemeente gaat dit verbeteren door de juiste bebording aan te brengen, zodat mensen grensoverschrijdend gebruik kunnen maken van deze langeafstandsroutes. Door ze te koppelen aan het lokale routenetwerk, worden ook de juiste kwaliteitstoeristen aangetrokken. Hierbij wordt extra aandacht gegeven aan veiligheid.

Actie

- **Uitbreiden van fietsroutenetwerk**
- **Knooppunten-wandelnets uitrollen en slim onderhouden**
- **Grensverbindingen van wandel- en fietsroutes realiseren**

3.2 Bewaken van leefbaarheid

Het antwoord op de vraag wanneer het te druk is in onze gemeente verschilt per persoon, maar het is duidelijk dat de aantallen bezoekers vooral in het voorjaarsweekend en de zomer een stuk hoger zijn dan in de rest van het jaar. Door het aantrekken van kwaliteitstoeristen zetten we in op het bewust maken van gedrag van bezoekers. Dit kan op verschillende manieren welke allen tot doel hebben het bewaken van de leefbaarheid. We gaan het volgende doen:

1. Aanpak verkeersdrukke en zwerfafval

In februari 2024 heeft de gemeenteraad de aanpak verkeersdrukke vastgesteld. Deze aanpak bevat een pakket van 12 maatregelen waarmee de verkeerssituatie verbeterd wordt. Regionaal is de gemeente Vaals een van de koplopers van de werkgroep duurzame toeristische mobiliteit om uitwerking te geven aan de regionale visie vrijetijdseconomie Bestemming Zuid-Limburg 2030. Onderdeel hiervan is de pilot

'gratis OV voor verblijfsbezoekers' die door Arriva wordt uitgevoerd. Daarnaast zetten we ook de huidige aanpak zwerfafval door, waar enthousiaste inwoners van Vaals bij betrokken zijn.

Actie

- **Uitvoeren 12 punten plan ten aanzien van verkeersaanpak**

2. Drukke terugdringen door betere spreiding bezoekers

Om te zorgen dat er minder druk ontstaat op bepaalde plekken, gaan we werken aan de spreiding van bezoekers. Daarvoor moeten we weten waar bezoekers zich bevinden en hoe ze zich door het gebied bewegen. Via de datahub Limburg (als onderdeel van het regionale uitvoeringsprogramma Visie VTE Zuid- Limburg) gaan we deze informatie ophalen. Met deze informatie kunnen we bepaalde gebieden via marketing onder de aandacht brengen om zo bezoekersstromen te sturen. De te drukke plekken gaan we minder promoten, terwijl we de rustigere plekken beleefbaar maken en zo mensen hiernaartoe trekken.

Tenslotte blijft de gemeente Vaals met de Zuid-Limburgse gemeenten en Visit Zuid-Limburg werken aan een betere spreiding van bezoekers over de regio Zuid-Limburg, waardoor met name het Heuvelland op drukke momenten wordt ontlast.

Los van spreiding is ook bewustwording bij de bezoeker belangrijk. Door bezoekers erop attent te maken van de kwetsbaarheid van het gebied en hun directe bijdrage daaraan wordt gedragsverandering gestimuleerd. Dit kan bijvoorbeeld door het plaatsen van borden op belangrijke wandel en fietsknooppunten. Dit bleek in het verleden ten aanzien van bewustwording bij motorrijders een succesvol initiatief. Eventueel kan hier nog een koppeling gemaakt worden met het landschapsfonds middels het beiden van de mogelijkheid om een directe donatie te kunnen doen aan dit fonds.

Actie

- **Met behulp van datahub onderzoek doen naar bezoekersspreiding op Zuid-Limburgse schaal**
- **Onderzoeken mogelijkheden voor gedragsbewustmaking en donatie landschapsfonds**

3. Mountainbiken

Mountainbiken is populair. Het heuvellandschap in Vaals leent zich perfect voor deze avontuurlijke sport in de buitenlucht en het aantal mountainbikers is – mede door de komst van de elektrische mountainbike – toegenomen. Hoewel er in de gemeente Vaals verschillende mountainbikepaden zijn aangewezen, maken mountainbikers ook veel gebruik van gewone wandelpaden. Dit zorgt voor gevaarlijke situaties en een gevoel van onveiligheid bij wandelaars. En voor schade aan de natuur. Samen met stakeholders zoals de Fietzersbond en Staatsbosbeheer gaan we mountainbikers beter over de juiste paden leiden. En mountainbikers via een campagne aanspreken op hun gedrag en op hun verantwoordelijkheid om respectvol met de omgeving en andere recreanten om te gaan

Actie

- **Onderzoek doen naar herinrichten (onverharde) wegen voor mountainbikers**

3.3 Toekomstbestendige verblijfsaccommodaties

Toekomstbestendige verblijfsaccommodaties hebben perspectief en zorgen ervoor dat verblijfsbezoekers op een fijne manier in de gemeente Vaals kunnen overnachten. Zij hebben met name goede faciliteiten en passend aanbod voor gasten, ongeacht soort (van camping tot vakantiehuisje tot hotel). Door in te zetten op toekomstbestendigheid, wordt verloedering en oneigenlijk gebruik tegengegaan en kan Vaals de vruchten van verblijfs gasten blijven plukken. Daarvoor worden de volgende stappen gezet:

1. Grip op ontwikkelingen binnen verblijfsaccommodaties

De gemeente Vaals heeft ongeveer 50 verblijfsaccommodaties, van hotels tot B&Bs tot campings. Zoals in elke sector ontwikkelt de vraag naar en het aanbod van verblijfsaccommodaties zich voortdurend. Hoewel de meeste verkeershinder door bezoekers wordt veroorzaakt door dagbezoekers uit de regio op piekmomenten, zorgen verblijfsbezoekers ook voor verkeer en voor drukte. Het is daarom belangrijk om grip te hebben op de ontwikkelingen rondom verblijfsaccommodaties, om de leefbaarheid in de gemeente te bewaken. Het uitgangspunt is dat vitalisering voorop staat.

Ontwikkelingen worden alleen ondersteund als ze voor een kwaliteitsverbetering zorgen en dus bijdragen aan de gemeenschap. Kwaliteit zit in veel factoren: in landschap, in bodem, in voorzieningen, in behouden erfgoed, enzovoorts. Per geval moet worden beoordeeld of een ontwikkeling positief bijdraagt aan de directe omgeving. En moet de impact op de gemeenschap in beeld worden gebracht. De afweging wordt gemaakt aan de hand van een toetsingskader. Dit betreft vijf stappen die doorlopen dienen te worden om te komen tot een nieuwe ontwikkeling of doorontwikkeling. Namelijk:

Agenda VTE: het initiatief moet bijdragen aan de uitgangspunten en kernkwaliteiten zoals gesteld in deze Agenda Vrijetijdseconomie. Dit betekent onder andere dat de verblijfsaccommodatie zich richt op het aantrekken van kwaliteitsbezoekers, het landschap versterkt en dat vitalisering van bestaande verblijfsaccommodaties van belang is.

Water en bodem sturend: dit wil zeggen dat de waterhuishoudkundige en bodemsituatie ter plaatse niet mag verslechteren – en idealiter verbeterd – ten gevolge van het initiatief. Hierbij dient advies te worden ingewonnen bij belangenorganisaties zoals het Waterschap.

Landschappelijke inpassing: het initiatief dient ons kenmerkende landschap niet te schaden. Dit is immers ons visitekaartje. Daarom dient te worden aangetoond dat de locatie voor dit initiatief passend is en dat met goede landschappelijke inpassing de kwaliteit van het landschap te worden verbeterd (dit past ook bij het uitgangspunt “bijdragen aan het landschap” uit de agenda VTE). Zowel voor de aanlegfase alsook de onderhoudsfase. De draagkracht van het landschap staat hierin centraal. Dit wordt onafhankelijk getoetst door de Gemeentelijke adviescommissie Mergelland. Dit is vastgelegd in de intergemeentelijke structuurvisie (GKM). Hier staan ook randvoorwaarden in voor verblijfsaccommodaties.

Economische marktruimte: bij ontwikkelingen van een bepaalde omvang dient te worden aangetoond of hier nog marktruimte voor is. Dit is van groot belang, omdat overaanbod kan leiden tot kwaliteitsverlies en in het ergste geval verloedering. Het marktruimteonderzoek wordt uitgevoerd door de initiatiefnemer maar kan indien gewenst onafhankelijk getoetst worden door een derde partij, op kosten van de gemeente. Daarnaast bekijkt de regionale Themagroep Vrijetijdseconomie Zuid-Limburg de casus en adviseert of de ontwikkeling een gewenste aanvulling is op het bestaande aanbod in de regio. Ook toetst de thema groep aan het bijdragen aan de doelen van de regionale vise VTE. Op deze manier schaden nieuwe initiatieven geen verblijfsaccommodaties in buurgemeenten.

Ruimtelijk plan: het plan moet aantonen dat de ontwikkeling voldoet aan alle ruimtelijke componenten. Voorbeelden hiervan zijn goede verkeersafwikkeling en voldoende parkeren, milieu, ecologie en geluid. Dit wordt geborgd in de formele ruimtelijke procedure zoals een omgevingsplan.

Dit toetsingskader dient te worden opgenomen in bestaande beleidsinstrumenten. Indien deze toetsing succesvol wordt doorlopen kan worden gesteld dat het initiatief een positieve bijdrage heeft op de leefbaarheid. Voor sommige type verblijfsaccommodaties (zoals Bed en Breakfasts en zelfstandige vakantiewoningen) heeft de gemeente specifiek bestaand beleid ter aanvulling.

De gemeente Vaals ontvangt al vanaf 2000 tussen de 500.000 en 700.000 verblijfsbezoekers per jaar. Passend bij de landelijke trend waarin het aantal toeristen toeneemt, is ook in Vaals een langzame toename van verblijfsbezoekers te zien. Het is belangrijk om te voorkomen dat het gebied te druk wordt. In theorie kan een plafond op overnachtingen helpen.

De praktijk leert echter dat vooral dagbezoekers uit de regio en eigen inwoners zorgen voor drukte, met name op piekmomenten. Een plafond op verblijfsbezoekers zal naar verwachting de drukte op deze momenten niet oplossen. Daarnaast zorgen verblijfsbezoekers juist voor hoge opbrengsten, die waardevol zijn voor ondernemers en inwoners omdat zij faciliteiten in stand houden. In plaats van een plafond op verblijfsbezoekers, is het belangrijk om de drukte en hinder op verschillende manieren aan te pakken (zie hiervoor het volgende hoofdstuk). Mocht de drukte door een toename van verblijfsbezoekers toch aantoonbaar zorgen voor verminderde leefbaarheid, dan is een plafond in de toekomst denkbaar.

Actie

- **Bij elke ontwikkeling toetsingskader hanteren**

2. Vitalisering/doorontwikkeling bestaande locaties ondersteunen

Onze bestaande verblijfsaccommodaties zijn van groot belang. Niet alleen verwelkomen zij verblijfs gasten in Vaals, zij spelen ook een rol in de leefbaarheid, zeker wanneer de kwaliteit van de accommodaties door omstandigheden achteruitgaat. Dit kan leiden tot onveilige situaties en past niet bij het beeld van Vaals dat wij nastreven. Daarom zet de gemeente in op het faciliteren van de doorontwikkeling van bestaande locaties. Zodat zij toekomstbestendig kunnen worden en aan de wens van de bezoeker kunnen voldoen. Wanneer deze doorontwikkelingen passen binnen de kaders die in punt 1 zijn vastgesteld, worden deze ontwikkelingen zo goed mogelijk gefaciliteerd.

Actie

- **Vitalisering/doorontwikkelingen bestaande locaties faciliteren**

3. Beleid “kamperen bij de boer” herzien

Kampeersers zijn en blijven welkom in de gemeente Vaals. Kamperen bij de boer biedt verblijfs gasten al jaren de mogelijkheid om ons cultuurlandschap op een authentieke manier te ervaren. De mogelijkheid om naast het boerenbedrijf kampeerplekken aan te bieden helpt agrariërs met de landbouwtransitie waar zij voor staan, die van vele van hen vraagt om hun bedrijf op een nieuwe manier vorm te geven. Op dit moment heeft de gemeente Vaals in beleid opgenomen dat er maximaal 7 locaties voor “kam-

peren bij de boer" worden toegestaan, met elk maximaal 20 standplaatsen. Dit beleid gaat de gemeente aanpassen naar maximaal 10 locaties die maximaal 25 standplaatsen mogen aanbieden. Vanzelfsprekend geldt de toetsing zoals genoemd in punt 1 ook voor de ontwikkeling en uitbreiding van de "kamperen bij de boer" locaties.

Actie

- **Actualiseren beleidskader GKM om mogelijkheden "kamperen bij de boer" te verruimen en dit opnemen in Omgevingsvisie Lijn 50.**

3.4 Branding

Branding van de gemeente Vaals gaat over het bekend maken van onze plek en onze kernkwaliteiten, zodat bezoekers weten waarom onze gemeente een bezoek waard is. Via branding laten we zien waar we voor staan en wat we te bieden hebben. Het is niet alleen een marketingtool, maar een manier om Vaals authentiek te positioneren. Met als doel bezoekers aan te trekken, economische voordelen te behalen en de gemeenschapsidentiteit te versterken. Daarnaast heeft branding als voordeel dat het meer grip geeft op de doelgroep die je wilt aantrekken én op het moment dat je hen wilt aantrekken. Voor Vaals richten we ons op kwaliteitsbezoekers die jaarrond (en vooral verspreid over de seizoenen) naar onze gemeente worden getrokken. Branding bestaat uit twee delen: het communiceren van de kernkwaliteiten en het "laden" van de kernkwaliteiten via evenementen.

1. Communiceren van de kernkwaliteiten

De kwaliteiten maken Vaals onderscheidend en vormen de basis van onze brandingstrategie. Communiceren van onze kernkwaliteiten zorgt ervoor dat mensen weten wat de gemeente Vaals te bieden heeft. Het kan op allerlei manieren: online, op posters, zelfs op vlaggen of welkomstborden. Goede brandingscommunicatie heeft een steeds terugkerende huisstijl, waardoor de campagne professioneel oogt en herkenbaar is. Online is alles bovendien gemakkelijk vindbaar op één platform. De gemeente gaat een brandingscampagne laten opstellen die past bij onze identiteit en de doelen die in deze agenda zijn vastgesteld. Om zo uit de dragen wat de gemeente Vaals écht uniek maakt. Daarbij is het belangrijk om te vermelden dat de kern Vijlen al een succesvolle brandingscampagne heeft in de vorm van "bergdorpje". Waar mogelijk en gewenst sluit de brandingscampagne vanuit de gemeente hierbij aan.

2. "Laden" van de kernkwaliteiten via evenementen

Om de kernkwaliteiten nog verder te versterken, gaat de gemeente evenementen uit de samenleving stimuleren die passen bij de kernkwaliteiten. Dit proces heet het "laden" van de kernkwaliteiten. Laden betekent in deze context het versterken van de bekendheid van Vaals door het tastbaar maken van kernkwaliteiten. Evenementen zijn daarvoor goed geschikt, omdat ze mensen samenbrengen rondom een thema, dit tastbaar maken en voor reuring zorgen. Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van een cultuurhistorisch festival om het thema cultuurhistorie te promoten. Of het houden van een wijnfeest om het cultuurlandschap nog beter beleefbaar te maken. Er bestaan al een aantal evenementen die goed passen bij onze kernkwaliteiten. Deze blijft de gemeente ondersteunen. Daarnaast gaat de gemeente actief nieuwe evenementen die de kernkwaliteiten versterken aanjagen. Tegelijkertijd zet de gemeente zich in voor een structurele jaarkalender waarin deze evenementen een vaste plek krijgen.

Toetsingscriteria voor evenementen:

Deze agenda wordt een toetsingscriterium voor de evenementenadviescommissie. Dit betekent dat evenementen die de kernkwaliteiten ondersteunen eenvoudiger subsidie kunnen krijgen.

Resultaatgericht werken en evaluatie:

Een succesvolle brandingstrategie vraagt om continue evaluatie en aanpassing. De gemeente stelt meetbare doelen, zoals groei in bezoekersaantallen in het laagseizoen, tevredenheid van ondernemers en bewoners, en de economische impact van evenementen. Monitoring vindt plaats via gegevens uit enquêtes, sociale media-engagement en lokale economische cijfers. Voor een goede monitoring is ook een nulmeting nodig. Een onderzoek naar de reputatie van de gemeente Vaals in de rest van Nederland zal plaatsvinden om een accuraat beeld te krijgen van de huidige situatie. Een goede branding is het laatste puzzelstukje van een sterke vrijetijdsagenda: hiermee zorgen we ervoor de kwaliteitsbezoeker ons kent en ons bezoekt. En hebben we invloed op de momenten en de plekken waarop ze ons bezoeken. Daarnaast versterken we de identiteit en trots van de gemeente Vaals.

4. Gezamenlijk bouwen aan een aantrekkelijke bestemming

Hoe gaan we dit bereiken?

1. Actieplanning

Onderstaand een overzicht van alle acties zoals deze genoemd staan in bovenstaand uitvoeringsprogramma. Deze lijst is onderverdeeld per thema. Vervolgens is per thema een tijdsplan toegekend. Dit betreft een dynamische planning omdat deze afhankelijk van beschikbare capaciteit en financiële middelen nog kan worden bijgesteld. Daarnaast komen er in de uitvoeringsfase ook nog nieuwe initiatieven bij waardoor deze planning dient te worden bijgesteld.

Versterken waar we goed in zijn

2025

- Met Staatsbosbeheer in gesprek gaan voor mogelijke zonering van het Vijlenerbos (scheiden van recreatief gebruik en ruimte voor rust en natuur)
- Opstellen landschapsfonds in Lijn 50 verband
- Haalbaarheidstoets landschapsvignet dat gelden genereert ten behoeve van het landschapsfonds
- Onderzoek doen naar opwaarderen Drielandenpunt na uitkomst belevingsonderzoek Zuid-Limburgse Heuveltoppen met behulp van subsidie
- Uitwerken aanpak kernwinkelgebied voor tegen gaan leegstand en vergroten beleving
- Met agrariërs in gesprek gaan voor mogelijke rol bij onderhoud en beheer van landschapselementen
- Onderzoeken mogelijkheden voor gedragsbewustmaking en donatie landschapsfonds
- Analyse welke bankjes en borden vervangen/verwijderd moeten worden
- Grensverbindingen van wandel -en fietsroutes realiseren
- Vaals in brandingstraject profileren als grensstadje

2026

- Nader uitwerken aanpak landschapselementen door deze van een beschermde status te voorzien in het omgevingsplan
- (meer) Storytelling inzetten voor beleefbaar maken van onze kernen
- Actief monumentenbeleid → renoveren en gevelfonds
- Uitbreiden van fietsroutenetwerk
- Toevoegen van landschapselementen ter vergroting van beleving, in samenwerking met Bocage-landschap

2027

- Beschermen immaterieel erfgoed middels nationale inventaris
- Verduurzamen vrijetijdssector (in combinatie met regionale energiestrategie)
- Onderzoeken of en hoe er gravelroutes kunnen worden toegevoegd aan het fietsknopennetwerk

Toekomstbestendige overnachtingsplekken

2025

- Bij elke ontwikkeling toetsingskader hanteren
- Vitalisering/doorontwikkeling bestaande locaties faciliteren
- Actualiseren beleidskader GKM om mogelijkheden "kamperen bij de boer" te verruimen en dit opnemen in Omgevingsvisie Lijn 50

Bewaken van leefbaarheid

2025

- Uitvoeren 12 punten plan ten aanzien van verkeersaanpak
- Met behulp van datahub onderzoek doen naar bezoekersspreiding op Zuid-Limburgse schaal

2026

- Onderzoek doen naar herinrichten (onverharde) wegen voor mountainbikers

Profilering en branding

2025

- Opstellen van branding van Vaals om onze kernkwaliteiten te uiten met als doel kwaliteitsbezoekers te trekken
- Cittaslow als label sterker benutten in combinatie met citybranding
- Actualiseren regeling rondom subsidies evenementen en initiatieven in het kader van de Agenda VTE

2. Hoe gaan we samenwerken?

Denktank vrijetijdseconomie: om in de uitvoering nauw contact te houden en de schouders eronder te zetten, is het inrichten van een denktank een belangrijkste stap. In deze groep kunnen ondernemers, inwoners en stichtingen die een voortrekkersrol willen nemen samen met de gemeente de uitvoering van de agenda aanjagen. Zij kunnen daarbij aanhaken op initiatieven vanuit de samenleving. Daarbij is het ook belangrijk om in het oog te houden of de ontwikkelingen aansluiten op de doelen van de Agenda Vrijetijdseconomie. Ook hier kan de denktank een rol spelen.

Leren door te doen en te experimenteren: om resultaten te behalen, is het belangrijk om aan de slag te gaan. Bijvoorbeeld door middel van pilotprojecten. Experimenteren en fouten maken horen hierbij. Al doende kunnen wij de manier van uitvoering en samenwerking met andere stakeholders verbeteren.

Monitoren: ieder jaar leggen we als onderdeel van de begrotingscyclus verantwoording af over de voortgang van de uitvoering van de agenda. We stellen en beantwoorden vragen als: Hoe loopt de voortgang? Welke interessante nieuwe projecten en ontwikkelingen dienen zich aan? Welke knelpunten ervaren we? Monitoring houdt ons scherp op de gestelde doelen en acties. Voor goede monitoring is data cruciaal. Binnen het project Datahub Limburg zal vanaf 2025 data rondom de vrijetijdseconomie worden verzameld. Deze data kan dienen als stuurinformatie, waarmee de uitvoering van de agenda kan worden aangescherpt. Dit monitoren is belangrijk om zo te controleren of het gewenste effect van de acties zoals benoemd in deze agenda ook daadwerkelijk wordt bereikt. Om de toekomstige situatie te kunnen vergelijken met de huidige zal als nulmeting de gehouden enquête alsook het ZKA-onderzoek dat in 2025 beschikbaar komt als input dienen. Daarnaast zal in het kader van branding ook een onderzoek worden uitgevoerd naar het beeld dat potentiële bezoekers hebben van de gemeente Vaals.

3. Rolverdeling

Gemeente

De gemeente is als deelnemer en initiatiefnemer van deze agenda vrijetijdseconomie nauw betrokken bij de uitvoering. Samen met andere partijen maakt zij werk van de ambities in dit document. De gemeente verbindt waar mogelijk, jaagt projecten aan, enthousiasmeert partners om samen te blijven werken en faciliteert initiatieven. De gemeente is ook in grote mate verantwoordelijk voor uitvoering van punten in deze agenda, maar doet dit zo veel mogelijk samen met stakeholders. Hierbij is de gemeente verantwoordelijk voor een eerlijke en integrale afweging van belangen.

Ondernemers

Ondernemers weten goed welke behoefte de bezoekers hebben. Zij spelen hier met nieuwe ideeën en ontwikkelingen op in. Ondernemers kunnen bij de gemeente terecht om samen op te trekken bij nieuwe initiatieven die bijdragen aan de doelen van voorliggende agenda. De ondernemer voert als initiatiefnemer het plan daarna ook uit. Ondernemers zijn daarnaast een klankbord voor de gemeente om te toetsen of de richting in het beleid nog strookt met datgene wat de ondernemer en bezoeker op dat moment nodig heeft. Het belang van de vrijetijdseconomie voor de gemeente Vaals is groot. Professionaliteit, oog voor het grotere geheel en een positieve insteek voor samenwerking met partijen binnen of buiten de sector is belangrijk.

Inwoners

Inwoners zijn een belangrijke bron van informatie. Ze denken en doen mee bij de ontwikkeling en uitvoering van de plannen in deze agenda en kunnen aanvullende ideeën aandragen. Dit alles kan worden gestimuleerd op basis van actief burgerschap. Actief burgerschap betekent dat inwoners niet alleen meedenken, maar ook in de uitvoering een actieve rol nemen. Daarnaast spelen inwoners een grote rol bij de beleving van gastvrijheid. Gastvrijheid is belangrijk voor bezoekers. Inwoners kunnen een bijdrage leveren aan een gastvrij onthaal. Het begint met een simpele groet maar kan uitgroeien tot gesprekken tussen inwoners en bezoekers waarin elkaars kijk op het gebied kan worden overgedragen. En waarop inwoners bezoekers soms ook wijzen op hun verantwoordelijkheid om met respect om te gaan met de omgeving.

Bezoekers

Zonder bezoekers houden we de vrijetijdseconomie niet draaiende. Het is daarom belangrijk hun wensen te (leren) kennen en mee te nemen in de uitvoering van de agenda. Ondernemers die bezoekers ontvangen dienen hierbij als doorgeefluik. Zij horen immers uit de eerste hand waar een bezoeker naar op zoek is wanneer deze onze gemeente bezoekt. Op die manier kunnen de ambities voor meer gastvrijheid, beleving en verduurzaming, worden afgestemd op wat de gast daarin verwacht. Een bezoekerspanel, opgezet door ondernemers in samenwerking met de gemeente, kan hierbij helpen.

Verenigingen, stichtingen en (bewoners)organisaties

Naast ondernemers en gemeenten zijn een groot aantal organisaties direct of indirect actief op het gebied van vrijetijdseconomie. Denk hierbij aan organisaties op het gebied van natuur, cultuur en zorg. Deze organisaties dragen in belangrijke mate bij aan de aantrekkingskracht van de gemeente Vaals als bestemming. Samenwerking is nodig voor het slagen van deze agenda. Dat geldt ook voor de andere overheden (Rijk, provincie, Waterschap). En voor buurgemeenten. Dit zijn belangrijke partners. We zetten in op het matchen van de agenda's en zoeken naar gezamenlijke meerwaarde.

Evenementenadviescommissie

De gemeente Vaals wordt reeds geadviseerd op het gebied van evenementen. Dit is de evenementen adviescommissie. De rol van deze commissie verandert niet. Zij beoordelen de aanvragen voor subsidie ten aanzien van evenementen op basis van de beleidsregel 'Stadspromotie en evenementensubsidie' en brengen hierover advies uit. Wij willen de doelen en randvoorwaarden zoals gesteld in deze agenda hieraan toevoegen. Eventueel dient hiervoor de bestaande beleidsregel te worden geactualiseerd.

5. Een visie voor en door de gemeenschap

Afsluiting

Onderstaand een schema van het proces dat is doorlopen om te komen tot deze Agenda Vrijtijdseconomie. Wij kijken er als gemeente naar uit om samen aan de slag te gaan met inwoners en ondernemers om onze gemeente nog beter op de kaart te zetten op het gebied van vrijetijdseconomie.